

**KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS M. VALANČIAUS VIEŠOSIOS
BIBLIOTEKOS KARTENOS FILIALAS**

**KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS M. VALANČIAUS
VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS KARTENOS FILIALO ISTORIJA
(1941–2010)**

Parengė Kretingos rajono savivaldybės
M. Valančiaus viešosios bibliotekos Kartenos
filialo vyr. bibliotekininkė Zinaida Viršilienė

Kretinga, 2010

TURINYS

I.	ĮVADAS	3
1.	BIBLIOTEKOS ISTORIJA – SVARBI KULTŪROS ISTORIJOS DALIS	4
2.	BIBLIOTEKA – KARTENOS MIESTELIO ISTORIJOS RAIDOJE	5
3.	BIBLIOTEKOS DARBUOTOJAI.....	10
4.	SKAITYTOJŲ APTARNAVIMAS	14
5.	BIBLIOTEKOS FONDAS IR TVARKYMAS.....	18
6.	BIBLIOGRAFINIS INFORMACINIS DARBAS. KRAŠTOTYRA	19
7.	RENGINIAI IR BŪRELIO „PELĖDŽIUKAS“ VEIKLA.....	22
8.	PATALPOS. ŪKINĖ VEIKLA.....	41
9.	BIBLIOTEKOS APTARNAUJAMAS MIKRORAJONAS. GYVENTOJAI.....	45
II.	BIBLIOTEKOS PERSPEKTYVOS	48
III.	NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	49
	PRIEDAI	50

I. ĮVADAS

Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos Kartenos filialo istorija yra anksčiau rašytų darbų tęsinys.

Šiame darbe yra apibendrinama 1941–2010 metų bibliotekos veikla: apžvelgiami svarbesni įvykiai ir pokyčiai Kartenos miestelio istorijos raidoje. Dokumentą iliustruoja bibliotekoje vykusių renginių nuotraukos ir nuotraukos iš bibliotekos ar gyventojų asmeninių archyvų.

Darbą sudaro įvadas, 9 dalių bibliotekos istoriją atspindinti medžiaga, kurioje pateikiama bibliotekos raida Kartenos miestelio istorijos tėkmėje, bibliotekoje dirbusių darbuotojų sąrašas ir trumpas aprašymas apie juos, bibliotekinė veikla (skaitytojų aptarnavimas, fondų komplektavimas ir tvarkymas, bibliografinis-informacinis darbas bei kraštotyros veikla, katalogų ir kartotekų sudarymas, bibliotekos renginių aprašymas bei būrelio veikla), bibliotekos patalpų apibūdinimas ir bibliotekos aptarnaujamas rajonas bei gyventojai; darbo pabaigoje numatomos bibliotekos perspektyvos, pateikiamas darbe naudotų literatūros ir šaltinių sąrašas, priedai.

Bibliotekos istorija rašyta remiantis bibliotekos metraščiu, darbo dienoraščiais, bendromis fondo ataskaitomis, informaciniais leidiniais, straipsniais iš spaudos ir knygų, darbuotojų, skaitytojų pasakojimais ir prisiminimais.

Ši bibliotekos istorija galėtų būti naudinga ne tik bibliotekos darbuotojams, skaitytojams, Kartenos seniūnijos, Kretingos rajono gyventojams, visiems, besidomintiems bibliotekininkyste.

1. BIBLIOTEKOS ISTORIJA – SVARBI KULTŪROS ISTORIJOS DALIS

Keliaudami kultūros istorijos vingiais, galime pamatyti žmonijos civilizacijos eigą. Geriausiai epochos kultūrinį pasiekimų lygį nusako knyga, jos istorija, bibliotekų kūrimosi etapai. Visa kas įvyko istorijos eigoje: karai, revoliucijos, politiniai ir socialiniai pokyčiai, mokslo ir technikos pasiekimai tiesiogiai įtakojo bibliotekų klestėjimą arba žlugimą.

Nuo tarybinių laikų sakoma: „Bibliotekų istorija yra mūsų visuomenės ekonominės, kultūrinės bei socialinės raidos komponentas“¹. Lietuvos bibliotekos turėjo daug iškentėti išbandymų, bet jos nebuvo kuriamos tuščioje vietoje: „remtasi ikirevoliuciniu palikimu, perimta techninė baze, susikaupę bibliotekų fondai, bei susidaręs bibliotekų tinklas, plėtota visa tai, kas ankstesnėje sistemoje buvo pažangu, ir atmesta tai, kas reakcinga, sena ir kas kliudė kurti naują gyvenimą“.²

Biblioteka ir knyga svarbi žmonijos kultūros išsivystymui.

Pagal Lietuvos viešųjų bibliotekų 1943 m. anketos duomenis³ Kartenos viešoji biblioteka buvo įsteigta 1941 m. Knygų buvo – 1601 egz., skaitytojų – 200, per mėn. išduota 450 egz. knygų. Veikė skaitykla. Patalpos buvo patenkinamos būklės.

Biblioteka Kartenoje nuo įsikūrimo pradžios turėjo didelę kultūrinę reikšmę.

¹ SINKEVIČIUS, Klemensas. *Lietuvos TSR bibliotekų istorija*. Vilnius: Mokslas, 1983, p. 5.

² Ten pat, p. 8.

³ *Lietuvos viešosios bibliotekos 1943 metų anketos duomenimis*. Vilnius, 1996, p. 15.

2. BIBLIOTEKA – KARTENOS MIESTELIO ISTORIJOS RAIDOJE

Kartenos vardas pirmą kartą paminėtas Livonijos ordino ir Kuršo vyskupo žemių dalybų rašte 1253 m. Per tuos kelis šimtmečius Kartenos miestelis patyrė visokiausių negandų, istorinių pasikeitimų. Miesteliui vardą davė Minijos intakas Kartenalė.

Kartena žinoma kaip svarbus žemaičių gynybinis kompleksas. Nuo 1568 m. minimas Kartenos kaimas, 1599 m. įsikūrė Kartenos dvaras, Kartena vadinama miesteliu, 1723–1767 m. – miestu. 1777 m. Kartena gavo turgaus privilegiją, bet į miestą neišaugo, nes 1806 m. miestelis sudegė. 18 a. antroje pusėje dvarą valdė Jokūbas Nagurskis. Jo laikais Kartena vadinama grafystės centru, o 1814 m. dvaras atiteko grafams Pliateriams.

Šiandieninės bibliotekos ištakos remiasi į lietuviškos knygos kelią Žemaitijos krašte, vingiuojantį nuo seniausių laikų.

Spaudos žodžio kelias Lietuvoje prasidėjo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymu 1547 m. Kartenos miestelio istorijos raidoje spaudos kelią, bibliotekos atsiradimą žymi eilė faktų.

Kaip teigia *Visuotinė lietuvių enciklopedija*,⁴ 1611 m. Kartenoje pastatyta evangelikų reformatų bažnyčia. 1634 m. pastatyta pirmoji katalikų bažnyčia. 1639 m. įkurta mokykla. 1805–1873 m. veikė parapiinė mokykla. 1897 m. įsteigta rusiška valdinė pradžios mokykla. Kartenoje Mikalojus Sapiega rėmė parapiinę mokyklą. Po 1874 m. gaisro pastatyta nauja katalikų bažnyčia.

Per Lietuvą driekėsi knygnešių keliai. Jie Bitėnų ir kitose spaustuvėse užsisakydavo reikalingus leidinius, pardavėjai juos supakuodavo ir pristatydavo į nurodytus punktus, arba vykdavo patys. Žmonių dėka knygos slapta pasklisdavo po Lietuvą ir už jos ribų. Lietuviai skleidė savo idėjas per bažnyčią, mokyklą, spaudą, visuomenines organizacijas. 1864–1904 m. laikotarpis buvo sunkus ir Kartenai.

Tautos istorijoje kovose dėl laisvės ir nepriklausomybės ypač sunkus ir sudėtingas buvo kovų dėl lietuviškos spaudos laikotarpis.

Knygnešių kelias ėjo ir per Karteną bei aplinkinius kaimus. Kartena ir jos apylinkės kaimai buvo turtingi knygnešių apsilankymu. Kataloge⁵ minimi Jurgis Gudas, Antanina Augustauskaitė, Stasys Drungilas, Jonas Kumpys, Juozapas Laukys, Petras Lėbus, Ona Lūžienė–Stropienė, Ona Monstvilaitė–Žuolienė. Aktyvūs buvo ir kunigai Jonas Puidokas, Pranas Stoškus, Jurgis Rupkevičius.

1861 m., 1866 m. ir ypač 1870–1871 m. vyko Kartenos valsčiaus bruzdėjimai.

⁴ *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijos leidykla, t. 9, p. 502.

⁵ KALUŠKEVIČIUS, Benjaminas; ir MISIUS, Kazys. *Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai: 1864–1904 m.* Vilnius: Diemedis, 2004. p. 672.

1863 m. – sukilimo prieš carinę priespaudą metai. Pasekmės buvo skaudžios: sukilimas pralaimėtas, uždrausta lietuviška spauda, mokyklos. Tačiau žmonės nepasidavė nevilčiai, norėjo savo kultūros ir istorijos.

1897 m. pastatytas namas Kartenos valsčiaus valdybai ir mokyklai. Skaitymo tradiciją, meilę knygai toliau puoselėjo mokykla.

Nuo 1904 m., panaikinus spaudos draudimą, mokoma lietuvių kalbos, bet mokytojų mokančių lietuviškai, nebuvo, tad laikinai buvo mokoma rusų kalba. Tokios struktūros mokykla veikė iki pirmojo pasaulinio karo, o karo metu – uždaryta. Po karo mokykla ir vėl pradėjo veikti valsčiaus savivaldybės pastate. 1907 m. Kartenoje buvo įkurtas teatras.

1907 m. įkurtas blaivybės skyrius, suruoštas pirmas lietuviškas vakaras, kurio metu suvaidinti du vaidinimai: „Valsčiaus sūdas“ ir „Ponaitis“.

1915 m. Kartenoje vyko įnirtingi mūšiai tarp rusų ir vokiečių.

Tarpukariu Kartenoje veikė valsčiaus savivaldybė, policijos nuovada, pradinė mokykla, paštas, girininkija, vaistinė (įkurta 1920 m.), kelios krautuvės, buvo pastatyti parapijos namai. 1919 m. įsteigta vartotojų bendrovė „Linas“.

„1920 m. į mokyklą atvyksta dirbi energingas mokytojas Antanas Dibisteris. Jis buvo to laikotarpio aktyvistas, skleidė kultūrinį, politinį gyvenimą karteniškiams ir jų vaikams, vaidinęs mėgėjų spektakliuose.“⁶

1922 m. netoli už Kartenos piliakalnio, kairiajame Minijos krante, Abakų kaimo pakraštyje buvo pastatyta medinė koplyčia (K. Navirauskas), kurioje kiekvienų metų rugsėjo 8 d. vyksta pamaldos. Koplyčia vadinama Abakų Lurdu.

1923 m. miestelyje buvo 85 sodybos ir 620 gyventojų, o dvare – 124 žmonės. Žemės reformos metu dvaras panaikintas. Jo žemėje įkurtas kaimas 1927 m. pavadintas Gintarais.

1924 m. Kartenoje buvo pastatyta vandens matavimo stotis.

Kartenos miestelio viešoji biblioteka įsteigta 1941 m. Bibliotekoje buvo 1601 egz. knygų, ji turėjo 200 skaitytojų. Įsteigta skaitykla. 1942 m. bibliotekos vedėju dirbo Mykolas Kazlas.

Po karo bibliotekai reikėjo vykdyti Tarybų Sąjungos CK nutarimus. „Sovietinė bibliotekininkystė masinę biblioteką traktavo visų pirma kaip politinio švietimo ir partinės sistemos elementą, turėjusį vadovauti darbo žmonių skaitymui, o fondus naudoti komunistiniam auklėjimui.“⁷

Norint įgyvendinti šiuos tikslus, miestuose ir kaimuose imta steigti klubus-skaityklas. Taip buvo ir Kartenos miestelyje. Biblioteka turėjo gyvuoti ir aptarnauti skaitytojus pagal to laikmečio dvasią.

⁶ BUTKUVIENĖ. B. Kartenos vidurinė švenčia. *Švyturys*, 1999, spalio 20, p. 3.

⁷ GLUOSNIENĖ. A. Viešųjų bibliotekų raida. *Tarp knygų*, 1998, vasaris, p. 11.

1944–1952 m. apylinkės miškuose veikė LLA Žemaičių apygardos kardo rinktinės „Buganto“ partizanų kuopa.

Kartenos miestelis 1944–1995 m. buvo apylinkės administracinis centras.

1945 m. Kartenoje atidaryta progimnazija, parapijos namai tapo kultūros namais. Pastebėtas didesnis žmonių kultūros poreikių augimas. Kartenos žmonių gyvenimas gerėjo.

1946–1953 m. veikė gimdymo namai.

Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, prasidėjus trėmimams, nukentėjo ir bibliotekos, jų fondai. *Visuotinė lietuvių enciklopedijos*⁸ duomenimis 1941 m., 1946 m., 1948–1949 m. ir 1950 m. sovietų valdžia iš Kartenos ištrėmė 45 gyventojus.

Per kolūkių kūrimosi laikotarpį Lietuvoje į bibliotekas pradėta žiūrėti palankiau, veikė skaityklos, aptarnaujančios kolūkio centrus.

Bibliotekos fondo komplektavimas ėmė gerėti, 1948 m. kovo mėn. įkūrus respublikinį bibliotekų kolektorių buvo sudaryta reguliari komplektavimo sistema.

Biblioteka buvo savotiškas politinio švietimo centras, „atiduodama duoklė“ Leninui ir Stalinui, rengiamos parodos su TSKP CK suvažiavimo naujienomis, buvo organizuojami literatūriniai vakarai, popietės, susitikimai su menininkais. Šiam darbui reikėjo ne tik organizacinių gabumų ir entuziazmo, bet ir pakankamai drąsos.

1949 m. bibliotekoms Lietuvoje buvo keliamas uždavinys stiprinti ideologinį darbą, plėsti masinį darbą.

Kartenoje 1949 m. progimnazija pertvarkyta į vidurinę mokyklą.

1953 m. Kartenoje įsteigta ligoninė.

1959 m. Kartenoje gyveno 756 žmonės. 1970 m. – 833 žmonės.⁹

1959–1970 m. bibliotekoje vyko darbuotojų kaita. Tačiau nepaisant darbuotojų keitimosi bibliotekos veikla pagerėjo, skaitytojų sutelkimas didėjo, buvo pradėta organizuoti renginiai, sukurtas abėcėlinis katalogas, literatūros fondas augo, įsteigtos net penkios kilnojamosios bibliotekėlės, suburta 20 knygnešių, pradėtos vesti kartotekos.

1977 m. centralizavus bibliotekų tinklą, Kartenos biblioteka tapo Kretingos centrinės bibliotekos filialu Nr. 9. Centralizacija atvėrė galimybę geriau tvarkyti bibliotekos knygų fondą ir kitus bibliotekinio darbo procesus. Pagerėjo kultūrinis skaitytojų aptarnavimas, sukurta tobulesnė informacijos sistema.

Kartenoje padidėjo gyventojų skaičius, nes į kolūkį dirbti atvyko naujų specialistų.

1977 m. Kartenoje gyveno 1014 gyventojų. Biblioteka sulaukė daugiau skaitytojų – 535.

⁸ *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 2011, t. 9, p. 502.

⁹ Ten pat, p. 8.

1980–1982 m. bibliotekos gyvenimas suaktyvėjo. 1982 m. skaitytojų sutelkta – 776, literatūros išduota – 14017 egz. Lyginant su ankstesniais metais, lankytojų ir išduoties rodikliai ženkliai pakilo.

1985 m. Kartenoje gyveno 1053 gyventojai.

1989 m. Kartenoje gyveno 1162 gyventojai.

1990–1991 m. Žemaitės kolūkio pavadinimas pakeistas į Kartenos. Tais pačiais metais kolūkiai pradėjo irti. Kartenos kolūkiui iširus, Kartenos bibliotekai iškilo patalpų šildymo problema, nes buvo išjungta kolūkio katilinė. Pradėjo mažėti bibliotekos skaitytojų ir literatūros išdavimo rodikliai.

1990 m. Kartenos kapinėse pastatyta koplyčia bolševizmo aukoms atminti. Čia perlaidoti pokario partizanų palaikai, o buvusioje jų užkasimo vietoje, buvusios NKVD–MVD–MGB Kartenos poskyrio būstinės kieme, atidengtas paminklas.

Atgimimo metais biblioteka atgavo sovietmečiu prarastą savo esmę – tapo lietuviškos kultūros skleidėja, saugotoja.

Nepriklausoma Lietuva vis labiau įsitvirtina Europoje ir pasaulyje kaip savarankiška ir stabili valstybė. Didelės ekonominės permainos, 1997 m. bankų bankrotai nepalaužė Lietuvos siekio integruotis į Europos Sąjungą ir NATO. 1996–1997 m. buvo naujų vilčių ir darbų metai, nes 1996 m. pabaigoje įvyko rinkimai į šalies parlamentą, o 1997 m. – rinkimai į vietinę valdžią.

1999 m. Kartenoje gyveno 1138 gyventojai.

Lietuvos Respublikos Prezidento 1999-07-07 dekretu Nr. 515 patvirtintas Kartenos miestelio herbas, kurį sukūrė kraštiečių dailininkė Regina Songailaitė–Balčikonienė.

2001 m. Kartenoje gyveno 1022 gyventojai.

2004 m. – 2176 gyventojai.

Bibliotekos rodikliai kasmet mažėjo, nes bibliotekoje buvo šalta, skaityti spaudą skaitykloje buvo nejauku.

2008 m. biblioteka savo veiklą pasuko informacinės visuomenės kūrimo kryptimi. Pradėtas rekataloguoti fondas – turimi bibliotekos fondo dokumentai suvedami į Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos elektroninį katalogą LIBIS. Bibliotekos skaitytojams įrengtos 4 kompiuterizuotos darbo vietos su vieša interneto prieiga, gauti kopijavimo aparatas ir skeneris. 2009–2010 m. daug dėmesio skirta renginiams.

2010 m. miestelyje veikė vidurinė mokykla, paštas, vaistinė, ambulatorija, palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė, parapijos namai, bažnyčia.

Bėgant metams nauji šalies žingsniai rinkos sąlygomis atsiliepė bibliotekos veiklai, darbuotojų ir skaitytojų aptarnavimui, pakito skaitytojų kategorijos, jų poreikiai ir interesai.

Biblioteka nuosekliai ieškojo naujų darbo formų, tenkinant skaitytojų poreikius, skyrė didelį dėmesį senyvo amžiaus ir negalią turintiems žmonėms, esant reikalui, juos aptarnavo namuose. Taip gilią prasmę įgavo knygnešystė.

Ypatingas dėmesys buvo skiriamas kompiuterinio raštingumo kėlimui, jo poreikio tenkinimui.

Išsiplėtė gražūs ir prasmingi bendradarbiavimo ryšiai su įstaigomis: Kartenos vidurinė mokykla, (direktorė J. Račkauskaitė), Kartenos kultūros filialu (direktorė G. Žąsytienė), Kartenos seniūnija (seniūnė A. Ivanovaitė), Salantų meno mokyklos dailės skyriumi (mokytoja I. Taujanskienė), Kretingos meno mokyklos dailės skyriumi (mokytoja L. Nikartienė), Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos Kalniškių (bibliotekininkė Z. Metrikienė) ir Kulūpėnų (bibliotekininkės R. Galuškinienė ir V. Macienė) filialais.

Kiekvieni metai bibliotekai buvo reikšmingi svarbiomis datomis ir jas biblioteka stengėsi pažymėti rengdama knygų, piešinių, kaukių, rankdarbių parodas, literatūrines popietes, susitikimus su rašytojais.

Per septyniasdešimt bibliotekos gyvavimo metų biblioteka ieškojo galimybių informacijos sklaidai, geresniam skaitytojų aptarnavimui ir pagal galimybes vykdė kultūrinę programą.

3. BIBLIOTEKOS DARBUOTOJAI

1941–2010 m. laikotarpiu bibliotekoje dirbo 26 bibliotekininkai. Jie buvo ir bibliotekos vedėjais, ir bibliotekininkais, ir vyr. bibliotekininkais, ir valytojais. Bibliotekos darbuotojai aptarnavo Kartenos valsčiaus, vėliau – Kartenos apylinkės ir, pagaliau, – Kartenos seniūnijos gyventojus. Kartenos apylinkėje veikė trys bibliotekos: Kartenos, Kalniškių ir Gaudučių. Nuo 1988 m., panaikinus Gaudučių biblioteką, padaugėjo lankytojų Kartenos bibliotekoje. Į bibliotekos aptarnaujamą mikrorajoną įeina: Kartenos miestelis, Abakų, Žadeikių, Vėlaičių, Dauginčių, Gaudučių, Pecelių, Cigonalių, Labgaudžių, Raštų, Martynaičių, Gintarų kaimai. 1942 m. Kartenos viešosios bibliotekos vedėju dirbo Mykolas Kazlas.

*Mykolas Kazlas. Nuotr. iš asmeninio dukros
G. Šarskuvienės albumo*

Apie 1943–1945 m. bibliotekoje dirbusius darbuotojus informacijos nerasta.

1946–1947 m. bibliotekoje dirbo A. Prišmontas.

1946–1961 m. bibliotekos darbuotojai dažnai keitėsi. Per septyniasdešimt metų bibliotekoje vyko daug perdavimų. Manoma, kad darbuotojų kaitą nulėmė svetima politinė ideologija, mažas atlyginimas. Darbuotojų kaita nebuvo palanki bibliotekai, nukentėjo fondas, biblioteką tekdavo dažnai uždaryti. Nepakankamai sutvarkyti bibliotekos katalogai, kartotekos, nesutvarkyti aplankai.

1947–1948 m. bibliotekai vadovavo Irena Misiūnienė.

1949–1952 m. bibliotekoje dirbo G. Kairytė, K. Šimaitė.

1953–1955 m. bibliotekai vadovavo Ona Bajorūnienė.

1955 m. bibliotekai vadovavo B. Milašiutė.

1956–1958 m. bibliotekos vedėjomis dirbo Janina Miltakytė, Irena Jurgaitytė, Zita Telešnikova, Marija Girulaitė.

1959–1961 m. vedėja dirbo M. Genytė. Jos dėka ir kruopštumu padarytas pirmas abėcėlinis katalogas.

1961–1966 m. bibliotekai vadovavo Stasė Paulauskaitė–Kaubrienė.

Stasė Paulauskaitė – Kaubrienė. Nuotr. iš asmeninio albumo.

Bibliotekininkė atidarė skaityklą, įkūrė bibliotekos tarybą. Įsteigė 5 kilnojamąsias bibliotekėles, subūrė 20 knygnešių. Pradėjo vesti kartotekas. Dirbo labai aktyviai, organizavo literatūrinius vakarus.

1966–1975 m. Kartenos bibliotekoje vėl sparčiai keitėsi darbuotojai:

1966–1967 m. bibliotekai vadovo Aleksandra Živiliuk.

1968–1969 m. – Jonas Žilinskas.

1969–1970 m. – Danutė Butenytė.

1970–1973 m. – Gražina Namajūnaitė. Buvo paminėti Tarptautiniai knygų metai, pravesta literatūrinė popietė.

Danutė Jucienė. P. Gvildžio nuotr., 2006 m.

1973–1975 m. bibliotekai vadovavo Elefina Kaufman. Ji paruošė kelis kraštotyrinius apžvalgus.

1976–1978 m. bibliotekoje dirbo Danutė Jucienė.

Vadovaujant D. Jucienei, suaktyvėjo bibliotekos veikla: buvo organizuota literatūrinės popietės, knygų aptarimai. Vėliau D. Jucienė įsidarbino Gaudučių bibliotekoje. Ji buvo aktyvi Kartenos bibliotekos skaitytoja. Jos mezginiai, piešiniai, siuvinėti darbai dalyvavo parodose ne vienos šventės metu Kartenos miestelyje.

1978 m. bibliotekos vedėja dirbo Danutė Eglinskaitė–Norvidienė.

1980–1982 m. bibliotekai vadovavo Audrona Ronkaitytė–Galdikienė (g.1963–03–22). Ji gyvena Kartenoje. Laisvalaikiu iš veltinio daro įvairius rankdarbius. Savo pirmąją parodą „Veltinio pasaulyje“ suruošė Kartenos bibliotekoje.

Buvusi bibliotekininkė Audrona Ronkaitytė–Galdikienė. Nuotrauka iš parodos „Veltinio pasaulyje“ pristatymo Kartenos bibliotekoje. B. Viršilaitės nuotr., 2010 m.

1983 m. trumpai bibliotekos vedėja dirbo Vladislava Valužienė. Jos ir vyro Vytauto Valužio pastangomis biblioteka perkelta į kitas patalpas, padarytas remontas. Vladislava labai rūpinosi bibliotekos interjeru.

1983–1984 m. bibliotekai vadovo Genovaitė Vaišnorienė. Tuo metu bibliotekininkė gyveno Kartenoje. 1984 m. G. Vaišnorienė išėjo iš bibliotekos, vėliau dirbo Kartenos vidurinėje mokykloje.

Bibliotekininkė Genovaitė Vaišnorienė. Nuotr. iš savaitraščio „Laisvas laikraštis“, 2010 m. spalio 9–15., 18 p.

Nuo 1984 m. rugpjūčio 1 d., baigusi Telšių kultūros mokyklą, į biblioteką dirbti atėjo Zinaida Salytė–Viršilienė. Bibliotekinis darbas buvo apleistas. Jaunai bibliotekininkei pagal bibliotekinius standartus teko sutvarkyti katalogus, kartotekas, aplankus ir kt.

Z. Viršilienė prie darbo stalo. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

Laima Viršilaitė-Frolova. Nuotr. iš asmeninio albumo.

Dekretinių atostogų metu – 1988, 1993 ir 1997 m. – nuolatinę darbuotoją Z. Viršilienę pavadavo Laima Viršilaitė–Frolova. (g. 1963-09-26, Žadeikių kaime). L. Frolova baigė Kartenos vidurinę mokyklą, mokėsi Klaipėdos žemės ūkio technikume, Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Dirbo ekonomiste Raseiniuose. Vėliau grįžo į gimtuosius Žadeikius. Dabar gyvena gimtajame kaime ir ūkininkauja.

4. SKAITYTOJŲ APTARNAVIMAS

Kartenos miestelis – Kretingos rajono savivaldybės Kartenos seniūnijos centras. Jis įsikūręs abipus Minijos ir Alanto upių.

Biblioteka įsikūrusi geografiniu požiūriu patogioje vietoje – miestelio centre. Aplinkinių kaimų skaitytojai ją pasiekia autobusu ir kitomis transporto priemonėmis. Miestelis išsidėstęs abipus kelio Šiauliai–Palanga. Todėl į biblioteką patogiu atvykti iš visų kaimų: Dauginčių, Gaudučių, Abakų, Vėlaičių, Žadeikių, Cigonalių, Pecelių, Lapgaudžių, Sakuočių, Gintarų, Martynaičių.

Bibliotekos darbo efektyvumą nulemia skaitytojų ir jiems išduodamos literatūros kiekis. Šie rodikliai apibūdina bibliotekos veiklą. Kiekvienais metais vykdomas skaitytojų perregistravimas bibliotekoje, todėl nustatomas tikslus skaitytojų skaičius, atskleidžiama aktyvioji skaitytojų dalis bei skaitytojai, kurie nebesilanko bibliotekoje.

Pagal turimus bibliotekos metraščio duomenis, 1946 m. skaitytojus aptarnavo A. Prišmontas.

Nuo 1947–1952 m. bibliotekos fondas didėjo, o skaitytojų buvo apie 150. Per tą laikotarpį juos beveik kasmet aptarnavo vis nauji darbuotojai.

1953–1958 m. sutelkta skaitytojų – 480 ir išduota – 7000 egz. literatūros. Bibliotekos dokumentų fonas – 5958 egz., šiuo laikotarpiu pasikeitė net trys darbuotojai.

1959–1961 m. bibliotekoje fondas išaugo iki 7167 egz. dokumentų. Skaitytojai galėjo naudotis abėcėliniu katalogu, pagerėjo skaitytojų aptarnavimas.

1961–1966 m. bibliotekai reikšmingi tuo, kad 5 metus nebuvo darbuotojų kaitos. Joje dirbo Stasė Paulauskaitė–Kaubrienė. Bibliotekoje atidaryta skaitykla, įkurtos 5 kilnojamosios bibliotekėlės, suburta 20 knygnešių, pradėtos kurti kartotekos. Šiuo laikotarpiu skaitytojai buvo aptarnaujami aktyviai, greičiau suteikiama jiems reikiama ir patikima informacija.

1966–1973 m. vėl vyko didelė bibliotekos darbuotojų kaita. Bibliotekos fondas buvo saugomas aplaidžiai. 1973 m. fonde buvo 7328 egz. dokumentų, aptarnauta skaitytojų – 431, išduota – 5519 egz. literatūros. Paruošti trys aplankai.

1973–1975 m. bibliotekos darbuotoja nesikeitė. Todėl šių metų laikotarpyje išaugo skaitytojų skaičius iki 449, literatūros išduota – 7250 egz. Organizuojamos literatūrinės popietės, knygų parodos, propaguojama politinė literatūra.

1976–1977 m. sutelkta skaitytojų – 535, išduota – 9344 egz. literatūros. Po centralizacijos skaitytojų sutelkimas smarkiai kilo, tuo pačiu didėjo ir literatūros išdavimas. Buvo propaguojami TSKP ir LKP suvažiavimo dokumentai, ruošiamos knygų parodos, aptarimai. 1977–1984 m. bibliotekos aktyviai propagavo literatūrą liaudies specialistams.

1978–1979 m. bibliotekoje padaugėjo skaitytojų. Jų buvo 717, iš jų – 274 vaikai. Išduota – 12110 egz. literatūros, iš jų – 6420 egz. vaikams.

1980–1983 m. skaitytojų skaičius per metus – 776, iš jų – 273 vaikai. Išduota – 14017 egz., iš jų – 4822 egz. vaikams.

1983–1984 m. pasikeitė dvi darbuotojos. 1983 m. biblioteka iš apylinkės pastato perkelta į naujas, buvusios vaistinės patalpas, Kretingos gatvėje Nr.3. Naujai suremontuotos patalpos, kilimais išklotos grindys traukė visų karteniškių dėmesį. 1984 m. sutelkta skaitytojų – 530, išduota literatūros – 7744 egz. Sumažėjo literatūros išdavimo rodikliai.

1984–1986 m. bibliotekoje skaitytojų skaičius buvo iki 783. O jau 1987 m. buvo 720 skaitytojų, bibliotekos fondas – 12303 egz. Literatūros išdavimas buvo 10597 egz.

1988–1990 m. Lietuvoje keitėsi politinis gyvenimas, prasidėjo kolūkių irimas. Iširus Kartenos kolūkiui ir atjungus katilinę, bibliotekai nebebuvo teikiama centralizuota šiluma. Bibliotekos patalpos tapo šaltos, nejaukios. Todėl keičiantis politinei ir ekonominei situacijai, bibliotekoje pradėjo mažėti skaitytojų, taip pat – ir literatūros išdavimas. 1990 m. skaitytojų buvo 481, išduota literatūros – 7556 egz., nors knygų fondas padidėjo – 13178 egz. 1991–1995 m. nurašoma politinė literatūra. 1995 m. knygų fondas – 12082 egz., skaitytojams išduota – 8555 egz. Pagal galimybes skaitytojams rengiamos parodos, literatūrinės popietės.

1996 m. Kartenos bibliotekai daugiau kaip savaitei laiko buvo atjungta elektra. Skaitytojai buvo aptarnaujami šaltoje ir neapšviestoje bibliotekoje. Sutelkta skaitytojų – 316, iš jų – 159 vaikai, išduota literatūros – 9419 egz., iš jų – 3233 egz. vaikams. Šiuo laikotarpiu bibliotekoje aktyviai skaitė vaikų skaitytojų grupė, jie aktyviai dalyvavo bibliotekos renginiuose. Geriausi skaitytojai: Simona Šoparaitė, Kristina ir Simona Daugintytės, Brigita Griciūtė. Vyriausias bibliotekos skaitytojas – Edvardas Balsevičius.

*Bibliotekininkė Z. Viršilienė su vyriausiu Kartenos bibliotekos skaitytoju E. Balsevičiumi.
Nuotr. iš Viešosios bibliotekos Kartenos filialo archyvo, 1996 m.*

1998–1999 m. išduota daugiau literatūros – 14526 egz., skaitytojų sutelkimas – 416. Vyko literatūrinės popietės, knygų parodos. Šiuo laikotarpiu populiarios buvo Edmundo Malūko ir Jurgos Ivanauskaitės knygos.

2000 m. pradėjo mažėti skaitytojų sutelkimas – 400 skaitytojų, literatūros išdavimas smarkiai išaugo – 12874 egz., knygų fondas – 11028 egz.

2001–2005 m. eigoje skaitytojų buvo iki 300, o 2005 m. – 318. Rengiamos popietės, knygų parodos.

2006–2010 m. bendras skaitytojų skaičius buvo 322, bet ženkliai sumažėjo skaitytojų vaikų: 2006 m – 135, 2010 m. – 96.

*Vyriausia nuolatinė bibliotekos skaitytoja – Antanina Petkienė.
Nuotr. G. Maciaus, 2006 m.*

2007 m. biblioteka įsigijo 2 kompiuterius skaitytojams ir 1 darbuotojui. Pagerėjo skaitytojų aptarnavimas. Biblioteka sulaukė daugiau lankytojų – 3243, iš jų – 1232 vaikai.

2008 m. biblioteka gavo 4 kompiuterius skaitytojams, 2 – darbuotojui ir kopijavimo aparatą. Skaitytojus aptarnauti tapo lengviau, nes, neturint reikiamų knygų, informaciją buvo galima surasti internete, elektroniniuose knygų kataloguose, duomenų bazėse.

2009 ir 2010 m. buvo parengta daug parodų, popiečių. Šie metai buvo gausiausi renginiais bibliotekoje. Tačiau labai sumažėjo vaikų skaitytojų sutelkimas ir išduotis.

Šiuo metu bibliotekoje yra atviras fondas, veikia 16 vietų skaitykla. Aptarnaujami suaugusieji ir vaikai. Nuo 2011 m. balandžio 1d. skaitytojai aptarnaujami tik su LIBIS (Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos) skaitytojų pažymėjimais, įdiegta LIBIS SAP (Skaitytojų aptarnavimo posistemė).

Bibliotekoje teikiamos nemokamos ir mokamos paslaugos. Nemokamos bibliotekos paslaugos: knygų ir periodinių leidinių išdavimas, informacijos teikimas, darbas kompiuteriu, internetas, renginių organizavimas.

Mokamos bibliotekos paslaugos: dokumentų kopijavimas, spausdinimas, skenavimas, skaitytojo pažymėjimo įsigijimas. Mokamų paslaugų kainas tvirtina Kretingos rajono savivaldybė.

Nuo 2009 m. bibliotekoje galima mokytis kompiuterinio ir internetinio raštingumo, konsultotis darbo kompiuteriu bei paieškos internete klausimais. Norintys mokytis kviečiami užsirašyti iš anksto.

Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos Kartenos filialas – informacijos sklaidos centras. Per 2010 m. bibliotekos dokumentų fonde sukaupta – 12083 egz. 9919 pavadinimų dokumentų. Bibliotekoje sutelkta – 321 skaitytojų, iš jų – 96 vaikai.

Teikiama bibliotekininko pagalba lankytojams: atsakoma į skaitytojų užklausas, padedama pasirinkti knygas, mokoma naudotis kompiuteriu, supažindinama su internetu, paieška jame. Skaitytojai gali pasinaudoti teminiais aplankais, esančiais bibliotekoje.

Kartenos biblioteka turi 9 knygnešius, kurie neša dokumentus savo šeimos nariams. Skaitytojams bibliotekoje rengiamos knygų, piešinių, rankdarbių parodos, literatūrinės popietės. Biblioteka aptarnauja skirtingų poreikių ir grupių skaitytojus: mokytojus, medikus, žemės ūkio darbuotojus, neįgaliuosius, senyvo amžiaus žmones, vaikus, jaunimą.

Pagal skaitytojų sudėtį bibliotekos fondais daugiausiai naudojosi darbininkai, mažiausiai – mokytojai, medicinos darbuotojai.

Nuo 2008 m. aktyviausi knygų skaitytojai yra suaugusieji. Jaunimas ir vaikai dažniausiai naudojami kompiuteriais.

Svarbus rodiklis, parodantis bibliotekos darbo kokybę, yra literatūros išdavimas. Pastaraisiais metais dokumentų išdavimas sumažėjo, nes sumažėjo skaitytojų, ypač vaikų. Skaitytojų mažėjimo priežastys: gyventojų išvykimas iš gyvenvietės, naujų dokumentų trūkumas, mažėjantis gimstamumas, kompiuterių namuose atsiradimas, dauguma gyventojų – vyresniojo amžiaus žmonės.

Keitėsi ir dokumentų fondo panaudojimas. Anksčiau dažniausiai buvo skaitoma grožinė literatūra, pastaraisiais metais padidėjo šakinės literatūros išdavimas. Išaugo periodinės spaudos skaitytojų skaičius. Analizuojant skaitymo interesus, buvo atliekama skaitytojų apklausa žodžiu išduodant jiems knygas, stebima, kokią literatūrą skaito vaikai.

Aktyviausi bibliotekos 2010 m. skaitytojai: Elena Šlušnytė, Ingrida Taujanskienė, Apolinaras Baltmiškis, Mykolas Gagilas, Morta Stuopelienė, Danutė Vytartienė, Aldona Viskontaitė, Alvyra Bončkienė, Darata Jonikienė, Laura Paulauskaitė, Raimonda Mačernienė, Eglė

Domarkaitė, Kazimiera Daukantienė, Gedeminas Antanaitis, Lijana Sungailaitė, Brigita Viršilaitė, Agota Domarkaitė, Gražina Bendikienė, Eugenija Sabutienė.

Geraai sukomplektuotas vaikų knygų fondas. Nuo 2011 m. balandžio 1 d. vaikai ir jaunuoliai iki 16 m. aptarnaujami tėvams (globėjams) užpildžius atitinkamą paraišką dėl registravimo bibliotekoje, jiems išduodami LIBIS skaitytojo pažymėjimai.

Telkiant skaitytojus vaikus, biblioteka ieškojo įvairesnių formų. Buvo rengiamos knygų, piešinių, rankdarbių parodos. Biblioteka bendradarbiauja su Kretingos ir Salantų meno mokyklų dailės skyrių moksleiviais ir mokytojais.

Mažiausieji, dar nemokantys skaityti, bibliotekos lankytojai gali pažaisti su žaislais, paklausti vaikiškų pasakų, dainų, eilėraščių.

1977 m. bibliotekoje iš 535 skaitytojų, 244 buvo skaitytojai vaikai.

1979 m. – iš 717 skaitytojų, 274 – vaikai. Vėlesnių metų bėgyje vaikų sutelktumas ėmė mažėti.

1984 m. bibliotekoje pradėjo veikti knygos mylėtojų būrelis „Vyturiukas“. Vėliau jis pakeitė pavadinimą į „Pelėdžiukas“. Būrelis veikia penktadieniais. Vaikai turi galimybę piešti, klijuoti knygas, tvarkyti spaudą, organizuoti renginius.

Biblioteka vaikams tapo susibūrimų vieta. Jie noriai lanko įvairius renginius, parodas, dalyvauja juose.

5. BIBLIOTEKOS FONDAS IR TVARKYMAS

Bibliotekos fondas kasmet papildomas naujais dokumentais. Fondas buvo formuojamas atsižvelgiant į aptarnaujamo mikrorajono gyventojų sudėtį ir skaitytojų poreikius. Gaunamų dokumentų kiekis pirmiausia priklauso nuo skirtų lėšų dokumentams įsigyti. Dokumentus bibliotekai užsako Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus bibliotekos dokumentų komplektavimo ir tvarkymo skyrius.

Bibliotekos fondas yra tvarkomas pagal bibliotekinius reikalavimus. Knygų fondo tvarkymo reikalavimai per 70 bibliotekos gyvavimo metų daug kartų keitėsi, tačiau pagrindiniai – išliko. Nuo bibliotekos įsikūrimo pradžios bibliotekoje dokumentai registruojami bibliotekos inventorinėje knygoje. Vedama Kartenos filialo dokumentų bendrosios apskaitos knyga, kurioje atsispindi dokumentų gavimas, nurašymas ir dokumentų fondo judėjimas. Visi bibliotekos fondo apskaitos dokumentai yra saugomi.

1986 m. dokumentų fondas buvo tvarkomas pagal BBK (Bibliotekinė-bibliografinė klasifikacija). 1992 m. patvirtinta nauja UDK (Universalioji dešimtainė klasifikacija) ir knygų

fondas pradėtas pertvarkyti pagal šią sistemą. Baigtas – 1995 m. Nuo 1995 m. Kartenos bibliotekoje dokumentų fondas lentynose išdėliotas pagal Universaliąją dešimtainę klasifikaciją (UDK).

1995–2001 m. perrašytos bibliotekos inventorinės knygos, nes senosios buvo labai susidėvėjusios. Be knygų, bibliotekos dokumentų fondą sudaro periodiniai leidiniai, kartografijos dokumentai (žemėlapiai), vaizdo ir garso dokumentai (kompaktiniai diskai). Bibliotekai periodiką užsako Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos dokumentų komplektavimo ir tvarkymo skyrius, ji komplektuojama pagal poreikius ir skiriamas lėšas. Yra svarbu, kad „bibliotekų fondai ir visas informacinis aparatas turi būti taip paruošti, kad ir skaitytojas, ir bibliotekininkas negaištų veltui laiko, kad visas bibliotekos darbas būtų sklandus ir operatyvus“.¹⁰

2008 m. įdiegta LIBIS sistema. Bibliotekos fondas pradėtas suvedinėti (rekataloguoti) į Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos elektroninį katalogą.

Rekataloguota bibliotekos dokumentų:

2008 m. – 3660 egz., 925 pavadinimų.

2009 m. – 7466 egz., 5370 pavadinimų.

2010 m. – 7533 egz., 5421 pavadinimų.

6. BIBLIOGRAFINIS INFORMACINIS DARBAS. KRAŠTOTYRA

Kartenos bibliotekos bibliografinė informacinė veikla vystėsi ir tobulėjo palaipsniui. Po bibliotekų centralizacijos šis darbas pagerėjo. Bibliografinio informacinio darbo uždaviniai sudėtingi ir visapusiški. Darbas apima bibliografinį-informacinį fondą, informacinį bibliotekos skaitytojų aptarnavimą, informacinių-bibliografinių žinių propagavimą, kraštotyros darbą.

Bibliografinis informacinis fondas yra periodiškai peržiūrimas, atnaujinamas. Pagrindinė bibliografinio-informacinio darbo kryptis – operatyvi informacija atsakant į skaitytojų užklausas, informavimas apie naujausią literatūrą, rekomenduojamos literatūros sąrašai, kraštotyros darbas (rengiami teminiai apylankai). Skaitytojai apie naują literatūrą informuojami žodžiu, raštu ar internetu. Veikia visus metus nuolat atnaujinamos parodos: „Naujos knygos“, „Kartena: istorija ir dabartis“.

Kretingos rajono centrinė biblioteka tarybiniais laikais parengdavo rekomenduojamos literatūros sąrašus, apžvalgas. Vystantis informacinės technologijos ir vartotojų informacinei

¹⁰ PAUKŠTIENĖ, J. *Bibliotekų fondai ir katalogai*. Vilnius: Mokslas, 1983, p. 5.

kultūrai, šie sąrašai sudaromi pagal individualius vartotojų poreikius. Ugdant bibliografinę kultūrą, Kartenos vidurinės mokyklos mokiniai kviečiami ekskursijai į biblioteką. Dažniausiai lankėsi pradinį klasių mokiniai su mokytojais. Po centralizacijos išsiplėtė ir kraštotyros veikla. Pertvarkyta kraštotyros kartoteka, pakeisti skirtukai pagal naują UDK sistemą.

Bibliografinės informacijos fonde yra 143 egz. bendrieji informaciniai leidiniai, enciklopedijos, žinynai, žodynai. Šis informacinis knygų fondas netenkina skaitytojų poreikių. Pagrindinis bibliotekos uždavinys – nuolat pildyti šį fondą reikiama literatūra.

Bibliografinės kultūros ugdymui buvo organizuojamos šios priemonės:

1. Knygų parodos;
2. Rengiami informaciniai plakatai;
3. Moksleivių ekskursijos į biblioteką;
4. Fondo atnaujinimas ir apipavidalinimas;
5. Rengiami renginiai, kuriuose pristatomi nauji dokumentai.

1959–1961 m. laikotarpyje buvo paruoštos 6 bibliografinės apžvalgos, atsakomos skaitytojų pateiktos užklausos.

Bibliografinių užklausų skaičius nuo 2000 m. iki 2005 m. didėjo, o nuo 2006 m. – pradėjo mažėti.

KRAŠTOTYRA. Bibliotekos kraštotyros fondą sudaro publikuota ir nepublikuota informacija apie Kartenos seniūniją, jos žmones, gyvenančius gimtame miestelyje, kaime ir svetur, bibliotekos dokumentai, Kretingos rajone leidžiami laikraščiai „Švyturys“ ir „Pajūrio naujienos“, Kartenos seniūnijoje gyvenančių ar gyvenusių rašytojų knygos, nuotraukos, lankstinukai.

Kasmet pildoma kraštotyros kartoteka. Ji sutvarkyta pagal UDK. Kartenos bibliotekoje kraštotyros kartoteka pradėta daryti jau nuo 1961 m.

2007 m. Kartenos filialo bibliotekininkė dalyvavo Kretingos kraštotyros muziejaus rengtoje etnografinėje ekspedicijoje po Kartenos seniūniją.

Bibliotekoje veikia pastovi kraštotyros darbų ir spaudinių paroda „Kartena: istorija ir dabartis“.

Kraštotyros fonde saugomi teminiai aplankai:

- „Mūsų kolūkis spaudoje“ (aplankas pildytas iki 1989 m.),
- „Kartenos apylinkė spaudoje“ (pildomas nuo 1989 m.),
- 1999 m. aplankas „Kartenos seniūnijos, archeologijos, istorijos, architektūros, dailės paminklai“ (straipsniai iš spaudos).
- 1990 m. aplankas „Kartenos apylinkės gražiosios sodybos“ (straipsniai iš spaudos).
- 1995 m. aplankas „Gyvenimo nuostata – darbas“ (apie kraštiečių Vladislavą Domarką).

- 2000 m. aplankas „Kartenos bažnyčia spaudoje“ (straipsniai iš spaudos).
- 2000 m. aplankas „Karteniškiei –Didžiojo Tėvynės karo dalyviai“.
- 2008 m. aplankas „Kartenos vidurinė mokykla“ (straipsniai iš spaudos 1973–).
- 2009 m. aplankas „Kartenos bažnyčia“ (straipsniai iš spaudos 1999–).
- 2009 m. aplankas „Kartenos seniūnijos menininkai“ (straipsniai iš spaudos 1980–2009 m.).
- 2009 m. aplankas „Kartenos seniūnijos kraštiečiai“ (straipsniai iš spaudos 1993–2008 m.).
- 2009 m. „Kartenos seniūnijos įstaigos spaudoje 1984–2010 m.“ (straipsniai iš spaudos).
- 2010 m. aplankas „Žadeikių kaimo istorija“ (straipsniai iš spaudos 1984–2010).

Parengti kraštotyros darbai:

- Albumas „Kartenos bibliotekos metraštis 1946–1984“.
- 1984 m. albumas „Kartenos bibliotekos metraštis 1985 m.“.
- 2008 m. parašytas kraštotyros projektas „Žadeikių kaimo istorija“.
- 2010 m. parašytas kraštotyros projektas „Kartenos bibliotekos istorija“.

KATALOGAI IR KARTOTEKOS. Bibliotekos informacinį fondą sudaro bibliografinė informacinė literatūra, katalogai, kartotekos. Abėcėlinis ir sisteminis katalogai atspindi visą knygų fondą. Katalogus papildo ir knygų fondą plačiau atskleidžia kartotekos. Sistemine žurnalų ir laikraščių straipsnių, recenzijų kartotekos buvo pildomos tarybiniais laikais, vėliau atsisakyta. Dar yra pildomos kartotekos: antraščių, kraštotyros, gyventojų, citatų, teminė.

Yra sisteminis ir abėcėlinis katalogai vaikams, antraščių kartoteka.

Kartenos bibliotekoje abėcėlinis katalogas sudarytas 1959–1961 m. Katalogai ir kartotekos sudarytos pagal UDK, kortelės išdėstytos abėcėlės seka. Kartotekos Kartenos bibliotekoje pradėtos sudaryti 1961–1966 m. „Katalogas – bibliotekoje arba bibliotekų grupėje turimų spaudinių sąrašas, sudarytas pagal tam tikrą planą ir skirtas fondo turiniui atskleisti, padėti skaitytojui pasirinkti informaciją. Katalogas – tai pagrindinis bibliotekos bibliografinis–informacinis ir paieškų aparatas.“¹¹

Dokumentus, bibliotekoje gautus nuo 2000 m., atspindi Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos elektroninis katalogas. Nuo 2007 m. bibliotekoje gavus kompiuterius, pradėtas dokumentų rekatalogavimas: Kartenos bibliotekoje esantis dokumentų fondas suvestas į Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos elektroninį katalogą (<http://libis.kretvb.lt>), pakeitęs kortelinį katalogą. Bibliotekoje vedamos kraštotyros ir citatų kartotekos.

¹¹ PAUKŠTIENĖ, Julija. *Bibliotekų fondai ir katalogai*. Vilnius: Mokslo, 1983, p. 5.

Dabar, kai nuo 2007 m. biblioteka turi kompiuterius ir internetą, korteliniai katalogai ir kartotekos atlieka mažesnę vaidmenį.

Nuo 2008 m. naudojamas viešosios bibliotekos elektroninis katalogas yra patogesnis, greitesnis, tikslesnis: jame yra visi bibliotekoje turimų dokumentų (knygų, kartografinių, vaizdo, garso, elektroninių ir kt.) bibliografiniai įrašai, straipsnių iš rajono spaudos ar apie Kretingos rajoną bibliografiniai įrašai, visateksčiai dokumentai, kt. įrašai.

Kartenos bibliotekoje per 2008 m. rekataloguota – 3660 vnt. 2925 pavadinimų dokumentų; 2009 m. – 7466 vnt. 5370 pavadinimų dokumentų; 2010 m. – 7533 vnt. 5421 pavadinimų dokumentų.

7. RENGINIAI IR BŪRELIO „PELĖDŽIUKAS“ VEIKLA

Kartenos biblioteka yra kultūros įstaiga. Bibliotekos lankytojai vaikai ir suaugusieji ne tik skolinasi knygas, skaito periodinę spaudą, bet ir dalyvauja bibliotekos renginiuose, juos rengia, lankosi parodose, literatūrinėse popietėse ar, tiesiog, jiems biblioteka yra laisvalaikio ar susitikimų vieta, bendravimo erdvė.

Bibliotekoje buvo paruošta daug žodinių ir vaizdinių renginių. Renginius imta ruošti dar 1959–1961 m. laikotarpyje: 10 knygų parodų, 3 literatūriniai vakarai. 1961–1966 m. laikotarpiu organizuoti žymesni renginiai: rašytojo Kristijono Donelaičio 250-ųjų metinių minėjimo, įvairios literatūrinės popietės, parengti informaciniai stendai. Imant 1966–1973 m. laikotarpį, iš žymesniųjų paminėtini – literatūrinis vakaras „Mums visos tautos – sesės“, literatūrinė popietė „Knyga – geriausias draugas“, knygų parodos.

1974–1978 m. laikotarpyje aktyviai propagauta politinė literatūra. 1974 m. kartu su kultūros namais parengtas vakaras, skirtas Lietuvos išvadavimo 30-osioms metinėms pažymėti, vakaras „Lenino priesakams ištikimi“, literatūrinė popietė „Ugningų kovų metai“, literatūrinės popietės vaikams „Lenininė pamoka“.

1979–1983 m. propagauta LKP ir TSKP CK plenumų literatūra, 26 suvažiavimo medžiaga ir kita literatūra. Rengtos literatūrinės popietės vaikams: „Svečiuose pas senelę“, Biblioteka ir darželis“, „Biblioteka ir skaitytojas“; knygų parodos: „Gyvenimas liaudžiai“, „Vladimiras Ijičius“, knygų parodos 26 suvažiavimui ir Lenino 112-osioms gimimo metinėms paminėti.

1984–1988 m. organizuotos knygų parodos: „Pasitinkant 12-tą jaunimo ir studentų festivalį“, „Pasitinkant pergalės 40-metį“, „A. Venclovai – 80“, „Tarybiniai rinkimai – liaudies valia“, „Ievai Simonaitytei – 90“, „Maironiui – 125“; literatūrinės popietės: „Rašytojai Julijai Žemaitėi – 140“ (kartu su kultūros namais), „Rašytoją A. Venclovą prisimenant“, „Lietuvių liaudies dainiui – 125“. Suorganizuota popietė rašytojo Vinco Kudirkos minėjimui. Renginių metu buvo

skaitomi eilėraščiai. Karteniškis mokytojas ir bibliotekos skaitytojas Mykolas Jokubauskas griežė smuiku.

Literatūrinėse popietėse vaikams „Svečiuose pas išmintingąją knygą“, „Knyga – gyvenimo draugė“ dalyvavo Kulūpėnų bibliotekininkė su mažaisiais skaitytojais. Vyko knygos aptarimas: A. Lindgren „Ronja plėšiko duktė“.

1989–1993 m. laikotarpyje įvyko pokyčiai bibliotekos gyvenime. Baigėsi politinė, ideologinė literatūros propaganda. Po nepriklausomybės atkūrimo prasidėjo kitas etapas bibliotekos renginių baruose.

Surengtos knygų parodos: „Lietuvos istorijos puslapiai“, „Tremtinių atsiminimai“, „Gimtoji kalba – mūsų turtas“, „A. Baranauskui – 155“, „J. Marcinkevičiui – 60“, „Lietuviai iškentę ir nepalūžę“, „Raktai į knygų šalį“; organizuotos popietės: „Su posmais ir dainom palydim senuosius“ (vaikams), „Rašytojai R. Skučaitei – 60“ (vaikams).

Nepriklausomybės dienai paminėti parengta vaikų knygos mylėtojų būrelio „Vyturiukas“ puokščių paroda „Nepriklausomai Lietuvai“. Pati gražiausia puokštė pripažinta padaryta bibliotekos skaitytojos, Kartenos vidurinės mokyklos 3 klasės mokinės J. Pociutės „Nepriklausomoms Motinoms“.

1994–1998 m. kartu su Kartenos apylinke suorganizuota literatūrinė vakaronė „Rašai, vadinasi skaitai“. Dalyvavo literatai: Milda Viluckienė, Antanas Tamošauskas, Pranas Juzutis, Vilma Narmonaitė.

Kartu su karteniške literate Elena Žeimiene suorganizuotas susitikimas su Seimo nare Nijole Oželyte. Organizuota graži popietė su Kartenos mokyklos mokytojais: Pranu ir Juzefa Juzuičiais, kurie dalinosi įspūdžiais iš Prancūzijos. Surengtas susitikimas su Kretingos rajono rašytojais: P. Šernu ir D. Remiu.

Parengtos knygų parodos: „Lietuva Tėvynė mūsų“, „Rašytojai A. Liobytei – 80“, „Lietuvos skausmas“, „Yra vienas žodis“, „Sveikata turime rūpintis patys“, „M. Mažvydas – pirmosios lietuviškos knygos autorius“, „Nuo M. Mažvydo iki Maironio“.

1999 m. Kartenos bibliotekoje organizuotos knygų parodos: „Prisiminkime Motiejų Valančių“, „Mokomės būti tėvais“, „Rašytojui V. Mačerniui – 80“. Eksponuota karteniškio Česlovo Alšausko tapybos darbų paroda.

Surengtos literatūrinės popietės: „Prisiminkime knygnešius“, kurioje dalyvavo Kartenos parapijos klebonas Antanas Striukis, „Esi tik viena“, „Rašytojai Vytautei Žilinskaitei – 70“. Popietės, skirtos V. Žilinskaitei paminėti, metu vaikai skaitė ištraukas iš rašytojos knygos „Gaidžio kalnas“. Kartenos kultūros namų direktorė Gražina Žąsylienė su Kartenos vidurinės mokyklos vaikais suvaidino spektaklį „Mašinų kapinės“.

2000 m. Kretingos moterų centro moterys skaitė paskaitą „Pasitikėjimas savimi su savimi gyvenančiu žmogumi priklausančiu nuo alkoholio“, surengta popietė „Rašytojui M. Valančiui – 200“, kurioje dalyvavo Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejaus direktorius Algirdas Čėsna su žmona Vilija ir Kartenos parapijos klebonas Antanas Striukis. Kartenos kultūros namų direktorė skaitė ištrauką iš M. Valančiaus kūrinio „Palangos Juzė“. Taip pat organizuota popietė „Meno pasaulyje“, kurioje vaikai supažino su Salantų ir Kretingos meno mokyklų dailės skyriais, vaikų sukurtais darbais. Dalyvavo mokytojos Lina Nikartienė ir Ingrida Taujanskienė.

Skaitytojai turėjo galimybę dalyvauti popietėje „Konfliktai ir jų sprendimo būdai“, kurią vedė Kretingos Moterų centro atstovės.

2002 m. įvyko popietė „Adventas. Kūčios. Kalėdos“. Popietės svečias vienuolis brolis Bernardas, kalbėjo apie adventą, skaitė eiles. Renginio dalyviai klausėsi karteniško Kęstučio Taujansko ir Klaipėdos universiteto menų fakulteto studentės Giedrės Šiaulytės atliekamos kamerinės muzikos, karteniškę literatę Dalija Kiliesienė skaitė savo kūrybą.

Popietės metu Kretingos Moterų cento darbuotojos. Iš kairės: Loreta Bruckienė, Snieguolė Benikienė ir Audra Pocienė. Nuotr. Z. Viršilienės, 2000 m.

*Popietės metu atliekamos užduotys. Iš kairės: L. Bruckienė, S. Benikienė, B. Butkuvienė, J. Pozingienė.
Nuotr. Z. Viršilienės, 2000 m.*

Dalija Kiliesienė skaito savo kūrybos eiles. Nuotr. Z. Viršilienės, 2002 m.

*Kamerinės muzikos kūrinį atlieka Giedrė Šiaulytė ir Kęstutis Taujanskas.
Nuotr. Z. Viršilienės, 2002 m.*

Popietėje brolis Bernardas skaito eiles. Nuotr. Z. Viršilienės, 2002 m.

Mažiesiems skaitytojams buvo surengta popietė „Ruduo atkeliavo“. Joje dalyvavo Kalniškių bibliotekos bibliotekininkė Zina Metrikienė su mažaisiais skaitytojais ir Kartenos seniūnijos seniūnė Zita Rapalienė.

Kalniškių bibliotekos skaitytojai renginio metu 2002 m. Nuotr. E. Kniukštaitės, 2002 m.

Vyko dar viena popietė vaikams „Rašytojai A. Lindgren – 95“. Kartu su Kartenos vidurinės mokyklos direktore Jūrate Račkauskaite organizuota popietė „Pozityvus vaikų auklėjimas“ pagal knygą John Gray „Vaikai kilę iš dangaus“.

Kartu su Kartenos seniūnija organizuotoje literatūrinėje popietėje „Mintys Advento tyloje“, kuri vyko seniūnijos salėje, rašytoja Meilė Kudarauskaitė pristatė savo knygą „Pažado žybsniai“, dainavo Kalniškių moterų ansamblis.

2004–2008 m. surengtas renginys vaikams „Į platų knygų pasaulį“. Parengtos knygų parodos: „Vasario 16-oji“, „Knygos kelias 1864–1904“, „Atverkime širdis meilei“. Organizuotos literatūrinės popietės: „Mes užaugom grožio karalioj“, „Rudens taku“.

*Kartenos kultūros filialo direktorė Gražina Žqsytienė su popietės „Rudens taku“ dalyviais suvaidino pasaką „Ropė“.
Nuotr. E. Kniukštaitės, 2004 m.*

Surengta popietė „Darbėniškės Jeronimos Savickienės kūrybos darbų pristatymas“.

Nuotraukoje matome Jeronimos Savickienės kūrybos darbų parodą ir popietės dalyvius. Nuotr. Z. Viršilienės, 2006 m.

Biblioteka bendradarbiavo su Kartenos parapijos klebonu Rolandu Karpavičiumi. Jis bibliotekoje kas mėnesį vakarais vedė religines valandėles apie Švenčiausiąjį Sakramentą. Šiuose renginiuose mielai dalyvavo karteniškiei. Parengta Žadeikių kaimo gyventojos Audreolės Pažereckaitės fotografijos paroda „Netikėta akimirka“, Salantų meno mokyklos dailės skyriaus mokinių kaukių paroda.

Bibliotekoje eksponuota kaukių paroda. Mokytoja I. Tujanskienė. Nuotr. I. Tujanskienės, 2006 m.

2007–2008 m. bibliotekos mažiesiems skaitytojams surengtos literatūrinės popietės: „Susitikimas su rašytoja Zita Gaižauskaite“, „Suteik knygai naują gyvenimą“, „Per knygą į pasaulį“.

Popietės metu skaitytojai su rašytoja Zita Gaižauskaite. Nuotr. E. Kazlauskienės, 2007 m.

Suaugusieji buvo pakviesti į Danutės Dunauskaitės knygos „Pokalbiai ant Akmenos kranto“ pristatymą.

Karteniškiams vyko „GALA“ skaitmeninės televizijos pristatymas. Dvi savaites bibliotekoje stovėjo modernus naujas televizorius su 52 programomis, tačiau gyventojai mažai domėjosi šia akcija.

Bendradarbiaujant su Viešosios bibliotekos Jokūbavo filialu, Kartenos bibliotekoje eksponuota fotografijų paroda „Ižvelgiu knygą“, parengta Jokūbavo bibliotekos darbuotojos Laimos Paulauskienės.

Fotoparoda „Ižvelgiu knygą“ Kartenos bibliotekoje. Nuotr. E. Kniukškaitės, 2007 m.

Parengtos knygų parodos „Rašytojai Astridai Lindgren – 100“ ir „Prisiminkime knygnešius“.

2008 m. bibliotekos skaitytojai buvo pakviesti dalyvauti literatūrinėje popietėje „Atverkime duris knygai“, kurioje dalyvavo Raguviškių bibliotekos bibliotekininkė Zofija Mačiuvienė su bibliotekos lėlių teatru.

Lėlių siuvėja Irena Merkelytė (Raguviškiai) ir Raguviškių bibliotekininkė Zofija Mačiuvienė su mažaisiais skaitytojais Kartenos bibliotekoje. Nuotr. E. Kniukštaitės, 2008 m.

Literatūrinė popietė „Rudenėlį palydėkim“ buvo skirta vaikams.

*Popietės „Rudenėlį palydėkim“ dalyviai po renginio prie bibliotekos pastato
Nuotr. E. Kniukštaitės, 2009 m.*

Kartu su Kartenos seniūnija organizuotas karteniško Balio Juškevičiaus knygos „Teatro šviesoje ir šešėliuose“ pristatymas.

Popietė „Ilgesingas laukimas“ sukviėtė skaitytojus paklaudyti Kretingos Pranciškonų vienuolyno vienuolio brolio Bernardo kūrybos. Svečias skaitė savo kūrybos eilėraščius pagal atskiras Advento savaites: „Tamsumas artinas“, „Kalėdos“, „Laukimo vartai“.

Skaitytojus nustebino Audreolės Pažereckaitės ir Algio Jankūno knygos „Šarnelės šviesa“ pristatymas.

*Knygos „Šarnelės šviesa“ pristatymo metu Dalija Kiliesienė skaito savo kūrybą.
Nuotr. E. Kniukštaitės, 2008 m.*

Akimirkos iš knygos „Šarnelės šviesa“ pristatymo. Nuotr. E. Kniukštaitės, 2008 m.

*Knygos „Šarnelės šviesa“ pristatymo metu M. Jokūbauskas atliko muzikinius kūrinius.
Nuotr. E. Kniukštaitės, 2008 m.*

Eksponuota kulūpėniškės Valės Kniukštienės akvarelės darbų paroda.

2009 m. Kartenos vidurinės mokyklos mokiniai eksponavo kūrybinių darbų parodą (mokytoja Kristina Pocevičienė).

*Kartenos vidurinės mokyklos mokinės Sabinos Balčaitytės piešinys ant šilko.
Nuotr. I. Taujanskienės, 2009 m.*

Kartenos vidurinės mokyklos mokinių darbų paroda. Nuotr. I. Taujanskienės, 2009 m.

Kartenos vidurinės mokyklos mokinių piešinių paroda. Mokytoja Kristina Pocevičienė. Nuotr. I. Taujanskienės, 2009 m.

Karteniškiai buvo pakviesti į popietę „Prakalbink internetą“, kurioje dalyvavo Plungės literatų klubo „Vingiorykšė“ literatai.

Popietės „Prakalbink internetą“ dalyviai. Nuotr. Z. Viršilienės, 2009 m.

Plungės literatų klubo „Vingiorykšė“ literatės. Nuotr. Z. Viršilienės, 2009 m.

Popietės „Prakalbink internetą“ metu buvo eksponuojama ir pristatoma Audronos Galdikienės rankdarbių paroda „Veltinio pasaulyje“.

Bibliotekoje koncertavo Salantų meno mokyklos kanklininkės. Jos dalyvavo Salantų meno mokyklos mokytojos Ingridos Taujanskienės ir dailės skyriaus mokinių piešinių parodos „Žiemužė už lango“ pristatyme Kartenos bibliotekoje.

Salantų meno mokyklos kanklininkės. Nuotr. I. Taujanskienės, 2009 m.

Salantų meno mokyklos mokinių piešinių pristatymas. Nuotr. I. Taujanskienės, 2009 m.

Surengta literatūrinė popietė vaikams „Knyga kurios negaliu pamiršti“. Gausiai į Kartenos biblioteką karteniškius ir svečius sukviėtė Antoninos Balčaitienės piešinių ant šilko parodos pristatymas.

Kartenos seniūnijos seniūnė Zita Rapalienė sveikina A. Balčaitienę pirmosios parodos pristatymo proga. Nuotr. Z. Viršilienės, 2009 m.

A. Balčaitienės piešinių ant šilko paroda. Nuotr. Z. Viršilienės, 2009 m.

2009 m. kartu su Kretingos kultūros centro Kartenos filialu buvo organizuotas Kovo 1-osios paminėjimas bibliotekoje.

2010 m. bibliotekoje vyko literatūrinė popietė „Gimtoji kalba“. Kartu su Kartenos kultūros filialu ir Kartenos seniūnija organizuotame renginyje dalyvavo labai nedaug karteniškių. Popietės metu dalyviai galėjo susipažinti su knygų paroda „Gimtojo žodžio šauksmas“.

Kartenos seniūnijoje kartu su biblioteka organizuota literatūrinė popietė–susitikimas su rašytojais: Elena Karnauskaitė–Mažeikiene, Rita Latvėnaitė–Kairiene, Juozu Maksvyčiu, karteniškėmis literatėmis: Dalija Kiliesiene ir Elena Žeimiene. Popietės metu buvo galima paklausyti kamerinės muzikos, atliekamos Kęsto Tujansko ir Lauryno Mitkaus.

*Iš kairės: E. Žeimienė, J. Maksvytis, D. Kiliesienė, E. Karnauskaitė–Mažeikienė, R. Latvėnaitė–Kairienė.
Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.*

Popietėje „Išmokim rišti verbas“ visi susidomėję klausėsi Baublių kaimo gyventojos, tautodailininkės Stasės Gideikienės pasakojimo.

Popietės dalyvės su tautodailininke Stase Gideikiene po verbų rišimo. Nuotr. Z. Viršilienės, 2010 m.

Gražių akimirų suteikė popietė „Skautinių pasaulyje“. Eilės skaitė Dalija Kiliesienė, Milda Lileikienė ir tautodailininkė skiautininkė Irena Gačionienė, o bibliotekos skaitytojas Tadas Šima skaitė ištrauką iš V. Petkevičiaus knygos „Didysis medžiotojas Mikas Pupkus“.

Iš kairės: Irena Mačionienė (antra) ir Milda Lileikienė (trečia) su popietės dalyviais. Nuotr. Z. Viršilienės, 2010 m.

Kartenos bibliotekos mažieji skaitytojai pabuvojo ir Kalniškių kultūros filiale Kovo 11-osios minėjime, kur skaitė literatūrinį montažą.

Kartenos bibliotekos skaitovai: E. Lukauskaitė, E. Kniūkštaitė, T. Šima, R. Višilaitė, B. Viršilaitė. Nuotr. Z. Viršilienės, 2010 m.

Bibliotekoje kartu su Kartenos kultūros filialu surengta literatūrinė popietė „Rašytoją H. K. Anderseną prisimenant“. Suvaidinta pasaka „Auksinė žuvelė“, dalyvavo Kartenos seniūnijos seniūnė Aistė Ivanovaitė.

Nuotraukoje: popietės „Rašytoją H. K. Anderseną prisimenant“. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

Vaikų neaplenkė ir susitikimas su rašytoja Alma Karosaite. Kartenos vidurinės mokyklos pradinėjų klasių mokiniai ir mokytojai klausėsi rašytojos kūrybos.

Mokiniai su mokytojomis bibliotekoje popietės metu. Nuotr. Z. Viršilienės, 2010 m.

Karteniškės Dalijos Kiliesienės jubiliejui paminėti ir knygos „Kasdienybė“ pristatymui bibliotekoje veikė spaudinių paroda „Kūrybos paukštės paviliota“.

Sumanyta ir organizuota kraštotyros popietė „Gimtojo kaimo takeliais“. Pakviesti Žadeikių kaimo gyventojai, prisiminta ir pristatyta kaimo istorija skaidrėse.

Popietės „Gimtojo kaimo takeliais“ dalyviai. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

Bibliotekos veiklos istorijoje renginiai buvo rengiami atsižvelgiant į laikotarpį ir galimybes. Juose lankėsi tie gyventojai, kuriems tuo metu renginiai buvo aktualūs. Tačiau analizuojant renginių bibliotekoje lankomumą, galima būtų daryti išvadą, kad lankytojų skaičius nebuvo gausus.

8. PATALPOS. ŪKINĖ VEIKLA

Pagal turimus duomenis Kartenos biblioteka įsteigta 1941 m. Esamos patalpos buvo nepatenkinamos būklės.

Nėra tikslios archyvinės medžiagos kokiame pastate buvo biblioteka. Spėjama, kad Andriaus Balsevičiaus name, vėliau biblioteka buvo dabartiniame Kretingos kultūros centro Kartenos filialo pastate, minima, kad 1956 m. veikė klubas-skaitykla. 1970 m. pastačius dabartinį Kartenos seniūnijos pastatą, buvo įkelta biblioteka.

Kartenos seniūnijos pastatas. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

Po vienu stogu glaudėsi seniūnija, paštas ir biblioteka. Ji buvo pirmo aukšto kambaryje, kur dabar yra bendruomenės kambarys. Bendras bibliotekos plotas buvo 48 kv. m.

1974 m. bibliotekoje buvo atliktas remontas, sustatytos naujos lentynos.

1983 m. Žemaitės kolūkio pirmininko Vytauto Valužio dėka biblioteka perkelta į buvusios vaistinės pastatą Kretingos gatvėje Nr. 3, kuriame yra iki šiol.

Kartenos biblioteka. Nuotr. V. Kaubrio, 1985 m.

Biblioteka buvo sutvarkyta labai gerai. Už patalpų sutvarkymą vykusioje miestų ir rajonų centrinių bibliotekų filialų apžiūroje 1984 m. paskirta 2-oji vieta.

Bibliotekų interjero apžiūros 1981–1983 m. 2-osios vietos laimėtojo diplomas

Bibliotekos bendras plotas – 108 kv. m., naudingas plotas – 88 kv. m.

Bibliotekoje yra skaitykla, vaikų fondas, suaugusių fondas ir pagalbinės patalpos.

Bibliotekos skaitykla. Nuotr. iš V. Kaubrio asmeninio archyvo, 1985 m.

Knygos mylėtojų būrelio dalyvės vaikų knygų fondo patalpose. Nuotr. Z. Viršilienės, 2010 m.

Suaugusių skaitytojų fondas. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

1988 m. biblioteka buvo įsigijusi radiją-patefoną.

Bibliotekos patalpos buvo tamsios, nes lauke augantys dideli medžiai užstojo šviesą.

Nuo 1989 m., kai bibliotekos šildymas buvo atjungtas nuo centrinio šildymo, biblioteka liko nešildoma. Patalpos buvo šildomos elektriniu šildytuvu ir tik skaitykla. Tik nuo 2006 m. įvestas elektrinis šildymas ir bibliotekoje palaikoma normali patalpų temperatūra.

1996 m. bibliotekai savaitei buvo atjungta elektra, nes seniūnija neturėjo pinigų.

Biblioteką ir jos aplinką nuo 1984 m. iki šiol tvarko bibliotekininkė. 2004 m. Kretingos rajono savivaldybei skyrus pinigų pakeisti nauji langai, durys. 2007 m. sutvarkyta nauja elektros instaliacija, įvesta signalizacija. 2010 m. Kartenos seniūnės Aistės Ivanovaitės dėka pakeisti bibliotekoje šviestuvai.

Biblioteka. Nuotr. B. Viršilaitės, 2010 m.

9. BIBLIOTEKOS APTARNAUJAMAS MIKRORAJONAS. GYVENTOJAI

Kartenoje įkurta biblioteka aptarnavo ne tik miestelio žmones, bet ir aplinkinių kaimų gyventojus: Abakų, Vėlaičių, Žadeikių.

Gyventojų surašymo duomenimis 1959 m. Kartenos miestelyje gyveno 752 žmonių. 1970 m. – 833, 1979 m. – 1014, 1989 m. – 1162, 2001 m – 1022.¹²

Įkūrus Žemaitės kolūkį pamažu pradėjo augti Kartenos miestelyje gyventojų skaičius. Gyventi atvykdavo vis naujų gyventojų.

1961 m. buvo įsteigtos 5 kilnojamosios bibliotekėlės. Vėliau dėl lėšų trūkumo tų bibliotekėlių atsisakyta.

1977 m. Kartenos bibliotekos mikrorajone buvo 1105 gyventojų, iš jų – 204 vaikai.

1988 m. panaikinus Gaudučių biblioteką, Kartenos bibliotekai atiteko jai priklausę skaitytojai iš Sakuočių, Lapgaudžių, Dauginčių, Gaudučių, Gintarų, Cigonalių, Pecelių, Martynaičių kaimų. Kartenos biblioteka yra 2 km iki Žadeikių, 3 km – iki Gintarų, 6 km – iki Budrių, 7 km – iki Kalniškių.

Per Karteną eina pagrindinis Šiauliai–Palanga kelias, todėl aplinkinių kaimų gyventojams į biblioteką atvykti yra patogu tiek autobusu, tiek ir kitomis transporto priemonėmis.

Kartenos biblioteka yra miestelio centre, skaitytojams patogioje vietoje.

Pateikti paskutinio dešimtmečio duomenys atspindi Kartenos bibliotekos mikrorajono gyventojų skaitomumą (žr. lentelę).

lentelė

Kartenos bibliotekos aptarnaujamo mikrorajono gyventojų ir skaitytojų santykis

Metai	Gyventojai	Bibliotekoje skaitė
2000	1800	400
2001	1623	348
2002	1600	340
2003	1585	340
2004	1500	305
2005	1602	318
2006	1462	322
2007	1512	317
2008	1613	300
2009	1555	301
2010	1517	321

¹² *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidyklos institutas, 2001, t. 9 p. 502.

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti Kartenos aptarnaujamo mikrorajono gyventojų ir skaitytojų santykis. Gyventojų skaitomumo rodiklius įtakoja tai, jog didelė seniūnijos gyventojų dalis yra garbaus amžiaus, daug gyventojų yra registruoti seniūnijoje, bet negyvena.

II. BIBLIOTEKOS PERSPEKTYVOS

Atsigręžiant į 70–ties metų bibliotekos nueitą kelią, svarbu neiššvaistyti to, kas per dešimtmečius įgyta, sukaupta ir patirta. Tai yra svarus įnašas į miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojų informacinę-kultūrinę sklaidą.

Tačiau į bibliotekos veiklą sparčiai besiveržiančios naujausios technologijos automatizavo darbo procesus: sukurta Lietuvos integrali bibliotekų informacinė sistema LIBIS, kurios dėka visos Lietuvos viešosios ir keletas kitų bibliotekų susijungė į vieną bendrą informacinę sistemą. Šios sistemos dėka Kartenos bibliotekoje esantys dokumentai atsispindi Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos el. kataloge, o visi viešosiose bibliotekose esantys leidiniai yra įtraukti ir į LIBIS suvestinį katalogą. Tai ne tik palengvino dokumentų paiešką bibliotekininkams, tačiau ir suteikė patogumo skaitytojams, norintiems be bibliotekininko pagalbos surasti norimą leidinį. Skaitytojų aptarnavimo posistemės SAP Kartenos bibliotekoje atsiradimas ne tik palengvino ir pagreitino skaitytojų aptarnavimą, tačiau ir suteikė galimybę matyti ir analizuoti vartotojų aptarnavimo ataskaitas. Internetas bibliotekoje – tai ne tik visiems vartotojams prieinama ir nemokama paslauga, bet, pirmiausia, yra būtinybė bibliotekinių procesų vykdymui. Dokumentų išdavimas vartotojams, informacijos paieška bibliotekos el. kataloge, kitų Lietuvos ir užsienio bibliotekų el. kataloguose, duomenų bazėse, interneto šaltiniuose ir kt. tapo neatsiejama, nuo interneto ryšio ir spartos. Tuo pačiu tai neatsiejama nuo bibliotekų politikos, finansavimo, savivaldybių požiūrio į bibliotekas ir kt. politinių bei ekonominių kriterijų, nes technologijų priežiūrai, atnaujinimui, interneto ryšio tiekimo užtikrinimui ir gerinimui reikalingos lėšos.

Todėl, manoma, kad Kartenos bibliotekos pažanga ir perspektyva tiesiogiai priklausys nuo kelių pagrindinių veiksnių: užtikrinto bibliotekos finansavimo, bibliotekininko kvalifikacijos ir pasiruošimo dirbti su informacinėmis technologijomis bei vartotojų poreikių įvairovės ir jų patenkinimo.

Kartenos biblioteka yra viena iš pirmųjų Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos kaimo filialų, žengianti naujų technologijų įsisavinimo kryptimi, ir yra atvira visuomenei, pasiruošusi teikti naujo lygmens paslaugas – gyventojų kompiuterinio ir informacinio raštingumo mokymus. O gyventojų pasiruošimas žengti kartu su technologijomis, yra svarbus aspektas žadinantis jų aktyvumą ir norą neatsilikti nuo nuolat augančio informacijos srauto: nuolat tobulėti, šviestis, patenkinti socialinius poreikius – bendravimo džiaugsmą.

Apjungiant tradicinę ir šiuolaikinę bibliotekas į vieną visumą, Kartenos biblioteka yra pasukusi aktyvaus modernėjimo keliu. Ji yra reikalinga visuomenei, ir, tikimasi, kad Kartena ateityje turės jaukią, darbui, poilsiui ir informacinių bei kultūrinių poreikių tenkinimui pritaikytą biblioteką, kuri bus modernus informacijos ir kultūros centras.

III. NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. BUTKUVIENĖ, Bronė. Kartenos vidurinė švenčia. *Švyturys*, 1999, spalio 20, p. 3.
2. GLUOSIENĖ, Audronė. Viešųjų bibliotekų raida. *Tarp knygų*, 1998, vasaris, p. 11.
3. KALUŠKEVIČIUS, Benjaminas.; ir MISIUS Kazys. *Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai. 1864 – 1904 m.* Vilnius: Diemedis, 2004, 672 p.
4. *Lietuvos viešosios bibliotekos 1943 metų anketos duomenys.* Vilnius: Lietuvos kultūros m–ja; Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka; Bibliotekininkystės centras, 1996, 50 p.
5. PAUKŠTIENĖ, Julija. *Bibliotekų fondai ir katalogai.* Vilnius: Mokslas, 1983 m. 288 p.
6. SINKEVIČIUS, Klemensas. Lietuvos TSR bibliotekų istorija. Vilnius: Mokslas, 1983, 256 p.
7. *Visuotinė lietuvių enciklopedija.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006, t. 9, 800 p.

PRIEDAI

1 priedas IŠ BIBLIOTEKOS METRAŠČIO

- 1941 m. – įsteigta biblioteka.
 - 1942 m. – vedėjas Mykolas Kazlas.
 - 1947 m. – fondas – 3000 egzempliorių dokumentų.
 - 1953 m. – sutelkta 480 skaitytojų.
 - 1959 m. – organizuota 10 knygų parodų, 3 literatūriniai vakarai, 6 bibliografinės apžvalgos.
 - 1961 m. – įsteigtos 5 kilnojamios bibliotekėlės, suburta 20 knygnešių.
 - 1973 m. – sudaryti trys aplankai.
 - 1981 m. – išduota 13113 egzemplioriai dokumentų.
 - 1983 m. – biblioteka perkelta į naujas patalpas
 - 1984 m. – biblioteka apdovanota 2-osios vietos diplomu.
 - 1985 m. – biblioteka pradėjo bendradarbiavimą su Kretingos rajono savivaldybės
- M. Valančiaus viešosios bibliotekos Kulūpėnų filialu.
- 1990 m. – paruoštas aplankas „Kartenos apylinkės gražiosios sodybos“.
 - 1992 m. – nutrauktas bibliotekos patalpų šildymas.
 - 1994 m. – bibliotekos dokumentų fondas 11948 egzemplioriai.
 - 1999 m. – renginyje apsilankė brolis Bernardas.
 - 2003 m. – literatūrinėje popietėje “Mintys advento tyloje” rašytoja M. Kudarauskaitė pristatė knygą „Pažado žybsniai“.
 - 2006 m. – renginys neįgaliesiems.
 - 2007 m. – susitikimas su rašytoja Zita Gaižauskaite.
 - 2008 m. – pradėtas fondo rekatologavimas.
 - 2009 m. – surengta karteniškės Antoninos Balčaitienės piešinių ant šilko paroda.
 - 2010 m. – kraštotyros popietė „Gimtojo kaimo takeliais“.